

Haitallisia vieraslajikasveja sisältävä kasvi- ja maa-ainesjäte

Ohje käsittelyyn ympäristöluvanvaraisilla vastaanottopaikoilla

Päiväys	31.1.2025
Laatija	Maija Manninen
Tarkastaja	Anu Riikonen, Henna Punkkinen
Hyväksyjä	Reima Leinonen
Projektinumero	12012483

TIIVISTELMÄ**Haitallisia vieraslajikasveja sisältävä kasvi- ja maa-ainesjäte -
Ohje käsittelyyn ympäristöluvanvaraisilla vastaanottopaikoilla**

Tämä ohje on suunnattu erityisesti ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisille lupa- ja valvontaviranomaisille sekä vieraslajikasvijätettä ja vieraslajikasvia sisältävää maa-ainesjätettä vastaanottaville ympäristöluvanvaraisille jätteenkäsittelijöille.

Ohjetyössä on mm. haettu ratkaisuja vieraslajikasvijätteen vastaanottopaikkojen riittävän määrän varmistamiseksi ja vastaanottokriteerien yhdenmukaistamiseksi.

Vieraslajikasvia sisältävän jätteen vastaanoton luvittaminen

Voimassa olevan ympäristöluvan omaavat loppukäsittely- ja hyötykäyttöalueet voivat hakea muutosta ympäristölupaansa haitallista vieraslajikasvia sisältävän jätteen vastaanoton sallimiseksi, mikäli kyseistä jätelajia ei ole sisällytetty voimassa olevaan ympäristölupapäätökseen.

Haettaessa lupamuutosta tai uutta lupaa, tulee luvanhakijan esittää suunnitelma vieraslajikasvijätteen vastaanottamisen seurannasta, jätteen käsittelymenetelmistä, vieraslajikasvin itämissen seurannasta ja vieraslajikasvien torjunnasta. Lisäksi on esitettävä etäisyys lähialueen herkkiin kohteisiin, kuten luonnonsuojelualueisiin ja muihin luonnontilaltaan herkkiin kohteisiin ja virtavesiin.

Mikäli vieraslajikasvijätteen vastaanottoa ei mainita luvassa, ei vieraslajikasvijätteen vastaanotto ole sallittua.

Vastaanotto ja käsittely**Vieraslajikasvijätettä sisältävä maa-ainesjäte**

Vieraslajikasvia sisältävän maa-aineksen käsittelyalueet esitetään asemapiirroksessa, täyttösuunnitelmassa tai toteumapiirroksessa. Jo aluetta suunniteltaessa tulee huomioida, että vieraslajikasvia sisältävän maa-aineksen käsittelyalueelta poistuttaessa tulee renkaat, telaketjut ja kurakaaret puhdistaa huolellisesti, vähintään harjaamalla. Mahdollisen pesuveden käsittelyssä tulee varmistaa, että lisääntymiskykyisiä kasvinosia ei leviä ympäristöön.

Jätteenkäsittelijä voi vaatia jätteen toimittajalta jätekuorman sisältämien vieraslajikasvien, niiden siementen ja muiden lisääntymiskykyisten kasvinosien nimeämistä vastaanottoasiakirjaan jätettä toimitettaessa.

Vieraslajikasvia sisältävä maa-ainesjäte sijoitetaan mahdollisuuksien mukaan suoraan lopulliseen sijaintiinsa jätetäyttöön. Välivarastointia pyritään välttämään. Vieraslajikasvia sisältävät maa-ainekset pidetään erillään muista maa-aineksista koko käsittelyn ajan.

Vieraslajikasvia sisältävä maa-aines välipeitetään mahdollisuuksien mukaan työpäivän päätteeksi esimerkiksi 0,2 metriä paksulla maa-ainekerroksella tai suojapeitteellä. Lopullinen peittokerros tehdään kasvukauden lopulla. Lopullinen peittokerros tehdään riittävällä, esimerkiksi kahden (2) metrin paksuisella maa-ainekerroksella tai muulla peittämiseen soveltuvalla materiaalilla.

Vieraslajikasvien tarkkailu tulee sisällyttää jätteenkäsittelijän ympäristövaikutusten tarkkailusuunnitelmaan. Haitallisten vieraslajikasvien itämistä, versomista ja leviämistä tulee seurata käsittelyalueella ja tarvittaessa sen ympäristössä vähintään kahdesti kasvukaudessa, mahdollisuuksien mukaan ensimmäisen kerran jo ennen kasvien siementen kypsymistä.

Mikäli vieraslajikasvia havaitaan, järjestää luvanhaltija yksivuotisille lajeille niiton ja monivuotisille lajeille kitkennän juurineen, mikäli lajin poistaminen kokonaan on kasvustojen koon kannalta realistista. Sekä niitto että kitkentä tehdään mahdollisuuksien mukaan ennen siementen kehittymistä. Ellei poistaminen kokonaan ole realistista, myös monivuotisia lajeja niitetään leviämisen estämiseksi. Mahdollisuuksien mukaan maa-ainesjätteen loppupeittokerrosta lisätään. Mikäli niittojäte ei sisällä lisääntymiskykyisiä kasvinosia, se voidaan jättää niittopaikalle. Muussa tapauksessa niittojäte kerätään talteen ja toimitetaan asianmukaiseen vastaanottopaikkaan. Löydösten jälkeen seurantaa ja niittoa tihennetään, havaitun lajin torjuntaohjeista riippuen esimerkiksi kolmesti vuodessa tehtäväksi.

Orgaaninen vieraslajikasvijäte

Vieraslajikasvikuormien peittämistä suositellaan kuljettamisen aikana vieraslajikasvien leviämisen estämiseksi.

Vieraslajikasvijätteen käsittelyalueelta poistuttaessa tulee renkaat ja telaketjut puhdistaa huolellisesti.

Vieraslajikasvijäte voidaan hyödyntää esimerkiksi kompostoimalla laitoksessa, biokaasun valmistuksessa, lannoitteiden valmistuksessa tai hakettamalla puuvartiset osat, jotka eivät sisällä siemeniä. Biokaasun valmistus on suositeltavin käsittelytapa, sillä vieraslajikasvit saadaan tuhoutua luotettavasti, ja mädätysjäännöksen ravinteet ja biomassa voidaan ottaa talteen jatkoprosesseissa kuten kompostoinnissa. Vieraslajikasvijätteen suora kompostointi käsittelytapana edellyttää laitosmittakaavan toimintaa ja huolellista omavalvontaa, jotta kompostiprosessissa saavutetaan riittävä lämpötila ja käsittelyaika vieraslajikasvien siementen itämiskyvyn tuhoamiseksi.

Mikäli vieraslajikasvijätettä käsitellään ulkotilassa, koskevat käsittelyaluetta samat seuranta- ja torjuntavaatimukset kuin maa-ainesjätteen käsittelyalueita.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Termistöä	7
3	Lainsäädäntö	8
4	Vieraslajikasveja sisältävän jätteen vastaanoton varmistaminen sekä vastaanoton luvitus	10
4.1	Vieraslajikasvijätteen vastaanoton varmistaminen	10
4.2	Vieraslajikasvijätteen vastaanoton luvituksen varmistaminen	11
4.2.1	Luvanhaltijat ja uudet toimijat.....	11
4.2.2	Ympäristölupahakemus.....	12
4.2.3	Ympäristölupapäätös.....	13
5	Vastaanotto ja käsittely loppukäsittely- ja hyötykäyttöalueilla	14
5.1	Vieraslajikasvijätettä sisältävä maa-ainesjäte	14
5.1.1	Alueiden suunnittelu.....	14
5.1.2	Jätteen vastaanottoasiakirja.....	15
5.1.3	Vieraslajikasvijätteen sijoittaminen ja peittäminen	15
5.1.4	Itämisen seuranta.....	16
5.1.5	Torjunta	17
5.1.6	Kirjanpito.....	18
5.2	Orgaaninen vieraslajikasvijäte	19
6	Muita toimenpidesuosituksia	20
6.1	Ohje jätteen syntypaikoille.....	20
6.2	Ohje maa-ainespankeille.....	21
6.3	Vieraslajikasvijäte-nimikkeen lisääminen jäteasetuksen jäteluetteloon	21

LIITTEET

Liite 1 Lainsäädäntö

1 Johdanto

Vieraslajikasvijätteellä tarkoitetaan haitallisen vieraslajikasvin lisääntymiskykyisiä kasvinosia sisältävää maa-aines- tai kasvijätettä. Vieraslajikasvijätteen käsittelyllä tarkoitetaan tässä ohjeessa vieraslajikasvia sisältävän maa-aineksen tai kasvijätteen käsittelyä ympäristöluvanvaraisissa toimipaikoissa, esimerkiksi maankaatopaikoilla tai jätekeskuksissa tai hyödyntämisestä maanrakentamisessa kuten meluvalleissa ja kenttärakenteissa.

Käytännöt haitallisiin vieraslajeihin kuuluvia kasveja sisältävän jätteen ja maa-ainesjätteen käsittelyssä ja vastaanoton sallimisessa vaihtelevat alueellisesti, ja jätteenkäsittelijät ja viranomaiset ovat toivoneet toimintamallien yhdenmukaistamista. Tämän ohjeen tarkoitus on selkeyttää ja yhtenäistää vieraslajikasvijätteen vastaanoton luvitusta sekä käsittelyä loppukäsittely- ja hyötykäyttöalueilla. Ohje on suunnattu ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisille lupa- ja valvontaviranomaisille sekä vieraslajikasvijätettä ja vieraslajikasvia sisältävää maa-ainesjätettä vastaanottaville ympäristöluvanvaraisille jätteenkäsittelijöille. Ohje ei koske ympäristöluvanvaraista välivarastointia eikä toimintaa, joka ei vaadi ympäristölupaa, vaan ko. toimijoille suositellaan erillisten ohjeiden laatimista (kpl 6.1 ja 6.2). Lisäksi ohjeeseen on sisällytetty toimenpidesuosituksia viranomaisille. Suositukset ovat projektista vastaavien suosituksia.

Lisäksi tämän ohjetyön ja sen sisältämien toimenpidesuosittelujen tarkoituksena on esittää ratkaisuvaihtoehtoja ja toimenpide-ehdotuksia seuraavien tavoitteiden toteuttamiseksi:

1. Varmistetaan, että Suomessa on vieraslajikasvijätettä vastaanottavia paikkoja.
2. Varmistetaan, että vieraslajikasvijätteen vastaanottoverkosto on valtakunnallisesti riittävän tiheä.
3. Varmistetaan, että vieraslajikasvijätteen vastaanottokriteerit ovat valtakunnallisesti yhdenmukaisia.

4. Varmistetaan, että riittävän moni jätteen vastaanottaja hakee lupaa ko. jätteen vastaanottoon.

Haitalliset vieraslajikasvit leviävät tehokkaasti uusille kasvupaikoille siementen ja muiden kasvinosien, kuten versonkappaleiden tai maavarren palasten avulla. Vieraslajikasvijätteellä tarkoitetaan haitallisen vieraslajikasvin lisääntymiskykyisiä kasvinosia sisältävää maa-aines- tai kasvi-jätettä. Kansalliselta vieraslajit.fi -sivustolta löytyy ajantasainen listaus haitalliseksi säädetyistä vieraslajeista (EU:n ja kansallinen vieraslajilutettelo).

Haitallisia vieraslajikasveja sisältäviä maamassoja päätyy nykyisellään paikoin tiedostamatta ja hallitsemattomasti maankaatopaikoille ja ylijäämämaiden hyötykäyttökohteisiin, koska valvonta jätteen syntypaikoilla on riittämätöntä ja tällaisia maa-aineksia ei tunnisteta. Vastaanottajan on lähes mahdotonta tunnistaa maa-aineskuormaa haitallista vieraslajia sisältäväksi. Haitallista vieraslajikasvia sisältävän maa-ainesjätteen vastaanotto tulisi lähtökohtaisesti sallia ympäristöluvassa asianmukaisesti hoidetuille maankaatopaikoille, jätekeskuksiin ja hyötykäyttökohteisiin. Tällöin vastaanottopaikkojen kuljetusetäisyydet saataisiin kohtuullisiksi ja vieraslajeista aiheutuvaa leviämiskäskyä hallittua. Kun ylijäämämaille on vastaanottopaikkoja, joiden ympäristölupa mahdollistaa vieraslajikasvijätteen vastaanoton, saadaan maamassojen luvaton ja hallitsematon läjittäminen vähennettyä.

Nykyisellään luvituskäytännöt vaihtelevat alueellisesti, ja vieraslajikasvijäte on huomioitu jätelajina vasta viime vuosina. Vieraslajikasvijätteen sovelletaan jätelakia, mutta haasteita aiheuttaa mm. se, että sille ei ole jättesäätöasetuksen (valtionneuvoston asetus jätteistä, 978/2021) liitteen 3 jäteluettelossa omaa jätteenimikettä. Tämä on osaltaan aiheuttanut ympäristölupatulkintoihin vaihtelua, sillä osa viranomaisista on tulkinnut, että kyseisen jätteen vastaanotto vaatii erillisen maininnan ympäristöluvassa ja osa on tulkinnut, ettei kyseessä ole oma jätteenjakeensa. Myös selkeä tarve ohjeistuksen lisäämiselle jätteen syntypaikoille ja maa-ainespankeille on tunnistettu. Vieraslajikasvijätteen osalta olisi tärkeää edistää mahdollisuuksien mukaan jätteen etusijajärjestyksen noudattamista, eli pyrkiä ehkäisemään jätteen syntymistä.

Työn tilaajana on Kainuun ELY-keskus yhteyshenkilönään Reima Leinonen. Sitowise Oy:ssä työstä vastasivat projektipäällikkö Maija Manninen sekä asiantuntijat Anu Riikonen ja Henna Punkkinen. Työtä on ohjannut maa- ja metsätalousministeriö. Ympäristöministeriö on kommentoinut ohjeluonnosta valmistelun eri vaiheissa.

Ohjeen laatimisessa hyödynnettiin asiantuntijakyselyä ja haastatteluja (6 ryhmää). Kyselyyn saatiin 21 vastausta. Haastatellut tahot olivat maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus, Tampereen, Helsingin ja Oulun kaupungit, Kuntaliitto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Uudenmaan ELY-keskus, Väylävirasto, Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY, Pirkanmaan Jätehuolto Oy, Kiertokaari Oy, Lassila & Tikanoja Oyj, NCC Industry Oy ja GRK Suomi Oy.

2 Termistöä

Vieraslajikasvijätteellä tarkoitetaan haitallisen vieraslajikasvin lisääntymiskykyisiä kasvinosia sisältävää maa-aines- tai kasvi-jätettä. Lisääntymiskykyisiä kasvinosia ovat kasvilajista riippuen siemenet, niittojäte, varret, juuret, maavarret, rönsyt, juurivesat, mukulat ja sipulit. Mikäli voidaan epäillä, että jäte sisältää vieraslajikasvia, tulee jäte käsitellä vieraslajikasvijätteenä.

Vieraslajikasvia sisältävää maa-aines- tai kasvijätettä ei luokitella vieraslajikasvijätteeksi, mikäli se ei sisällä haitallisen vieraslajikasvin lisääntymiskykyisiä kasvinosia. Esimerkkeinä jätteestä, jota ei luokitella vieraslajikasvijätteeksi ovat jättipalsamin kitkentäjäte aikaisin kasvukaudella, jolloin siinä ei ole kukkia ja siemeniä, tai kurturuusun varret ajankohtana, jolloin niissä ei ole vielä siemeniä.

Jätelaissa (646/2011) tarkoitetaan:

- *jätteellä* ainetta tai esinettä, jonka sen haltija on poistanut tai aikoo poistaa käytöstä taikka on velvollinen poistamaan käytöstä
- *jätteen haltijalla* jätteen tuottajaa, kiinteistön haltijaa tai muuta, jonka hallussa jäte on

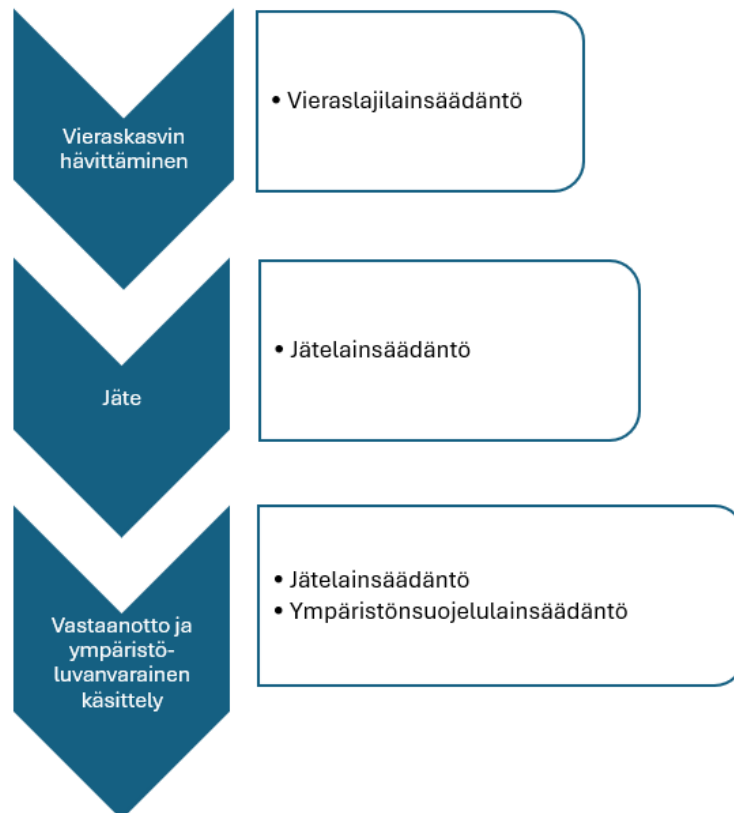
- *jätteen hyödyntämisellä* toimintaa, jonka ensisijaisena tuloksena jäte käytetään hyödyksi tuotantolaitoksessa tai muualla taloudessa siten, että sillä korvataan kyseiseen tarkoitukseen muutoin käytettäviä aineita tai esineitä, mukaan lukien jätteen valmistelu tällaista tarkoitusta varten
- *jätteen loppukäsittelyllä* jätteen sijoittamista kaatopaikalle, polttoa ilman energian talteenottoa tai muuta näihin rinnastettavaa toimintaa, joka ei ole jätteen hyödyntämistä, vaikka toiminnan toissijaisena seurauksena on jätteen sisältämän aineen tai energian hyödyntäminen, mukaan lukien jätteen valmistelu loppukäsittelyä varten, ja;
- *jätteen käsittelyllä* jätteen hyödyntämistä tai loppukäsittelyä, mukaan lukien hyödyntämisen tai loppukäsittelyn valmistelu.

Jäteasetuksen (978/2021) liitteen 3 jäteluetteloon on listattu yleisimmät jätteet sekä vaaralliset jätteet. Maa-ainesjätteelle ja kasvijätteelle on jäteluettelossa useita jätenimikkeitä, kuten 17 05 rakentamisessa ja purkamisessa syntyvät maa-ainesjätteet, 20 02 puutarha- ja puistojätteet sekä 02 01 03 maataloudessa, puutarhataloudessa, vesiviljelyssä, metsätaloudessa, metsästyksessä ja kalastuksessa syntyvät kasvijätteet.

3 Lainsäädäntö

Kooste vieraslajikasvijätteen käsittelyä koskevasta lainsäädännöstä on esitetty liitteessä 1 sekä tiivistetysti kuvassa 1.

Kuva 1. Vieraslajikasvijätteen hävittäminen tehdään vieraslajilainsäädännön mukaisesti. Ko. jätteen käsittelyyn vaikuttavia keskeisiä säädöksiä ovat jätelaki (646/2011) ja ympäristönsuojelulaki (527/2014). Ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristölupamenettelyn nojalla vieraslajikasvijätettä voidaan ottaa vastaan ja käsitellä.

Haitallisista vieraslajeista aiheutuvia haittoja ja riskejä pyritään torjumaan lainsäädännön avulla. EU:n vieraslajiasetuksessa (1143/2014) säädetään haitallisten vieraslajien leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta. EU:n vieraslajiluetteloon kuuluu tällä hetkellä 41 kasvilajia, joiden päästäminen ympäristöön on kielletty.

Kansallisessa vieraslajilaissa eli vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetussa laissa (1709/2015) säädetään siitä, miten EU:n vieraslajiasetus pannaan toimeen Suomessa. Laissa säädetään myös niistä vastuuviranomaisista, jotka omalta osaltaan toimeenpanevat lainsäädäntöä. Lisäksi laissa säädetään kansallisesti merkittävistä haitallisista vieraslajeista, jotka eivät kuulu EU:n vieraslajiluetteloon, mutta joita voidaan pitää haitallisina Suomen oloissa, sekä muiden vieraslajien torjunnasta, vaikka niitä ei ole sisällytetty viralliseen luetteloon haitallisista

vieraslajeista. Kansalliseen vieraslajiluetteloön kuuluu nykyisellään 15 kasvilajia. Kansallisen vieraslajilain keskeinen säännös on, että vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa, kylvää tai muulla vastaavalla tavalla käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön. Kiinteistön omistajalla, haltijalla sekä toimijalla on vieraslajeihin liittyvä huolehtimisvelvollisuus. Toimijalla tarkoitetaan henkilöä, joka ammattimaisesti tuottaa, varastoi, saattaa markkinoille, kuljettaa, välittää taikka myy tai muuten luovuttaa tuotteen tai aineiston, jonka mukana haitallinen vieraslaji voi levitä ympäristöön. Toimijan on huolehdittava siitä, ettei haitallista vieraslajia voi levitä toimijan hallinnassa olevan alueen ulkopuolelle. Lakia täsmentää kansallisen vieraslajiluettelon sisältävä valtioneuvoston asetus vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta (704/2019).

Vieraslajikasvijätteen osalta keskeisiä säädöksiä ovat jätelaki (646/2011), valtioneuvoston asetus jätteistä (978/2021), ympäristönsuojelulaki (527/2014), valtioneuvoston asetus ympäristönsuojelusta (713/2014) sekä valtioneuvoston asetus kaatopaikoista (331/2013).

Haitallista vieraslajikasvia sisältävien maa-ainesten vastaanotto kuuluu ympäristönsuojelulain soveltamisalan piiriin. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että toiminnanharjoittajilta edellytetään selvilläölovelvollisuutta ja vahingonvaaran rajoittamista.

4 Vieraslajikasveja sisältävän jätteen vastaanoton varmistaminen sekä vastaanoton luvitus

4.1 Vieraslajikasvijätteen vastaanoton varmistaminen

Vieraslajikasvien leviämisen estämiseksi seuraavat toimet ovat keskeisessä roolissa:

- vieraslajikasvijäte tulee vastaanottaa käsittelypaikassa, jonka ympäristöluvassa on sallittu vieraslajikasvijätteen vastaanotto
- vastaanottoverkosto on Suomessa riittävän tiheä, *sekä*
- riittävän moni jätteen vastaanottaja hakee lupaa ohjeen luvun 4.2 mukaisesti vieraslajikasvijätteen vastaanottoon.

Toimenpidesuosituks

- Ympäristöluvanvaraisille jätteen käsittelijöille kerrotaan mahdollisuudesta hakea lupamuutosta, jos nykyisessä luvassa vieraslajikasvijätettä ei ole mainittu, ja uusille toimijoille kerrotaan mahdollisuudesta hakea lupaa vieraslajikasvijätteen vastaanottamiseksi ohjeen luvun 4.2 mukaisesti.
- Järjestetään koulutusta haitallisten vieraslajikasvien ja niiden lisääntymiskelpoisten osien tunnistamiseen.
- Ohjeistetaan lupanhakijoita kuvaamaan toimintatavat ohjeen lukujen 5.1 ja 5.2 mukaisesti hakemuksessa.
- Tiedotetaan lupaviranomaisille valmistuneesta ohjeistuksesta.

Toteuttaja: Maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö, ELY-keskukset, kunnat

4.2 Vieraslajikasvijätteen vastaanoton luvituksen varmistaminen

4.2.1 Luvanhaltijat ja uudet toimijat

Vieraslajikasvijätteen vastaanotto loppukäsittelyalueelle, kuten maankaatopaikalle tai jätekeskukseen, sekä hyötykäyttöalueelle vaatii ympäristöluvan. Mikäli vieraslajikasvijätteen vastaanottoa ei mainita luvassa, ei se ole sallittua.

Luvanhaltijoille kerrotaan mahdollisuudesta hakea lupamuutosta ottaakseen vastaan haitallista vieraslajikasvia sisältävää jätettä loppukäsittely- ja hyötykäyttöalueelle, mikäli kyseistä jätelajia ei ole sisällytetty voimassa olevaan ympäristölupapäätökseen. Ympäristöluvan muuttamisesta säädetään ympäristönsuojelulain 89 §:ssä. Ympäristönsuojelulain 29 §:n mukaan toiminnan olennaiseen muuttamiseen on oltava lupa. Luvanvaraisen toiminnan olennaista muuttamista käsitellään

ympäristövalvonnan ohjeessa¹ sivuilla 46–47. Ympäristönsuojelulain 89 §:n ympäristöluvan muuttamista koskevan hakemuksen käsittelee pääsääntöisesti luvan myöntänyt lupaviranomainen, eli aluehallintovirasto tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Mikäli vuosittainen vieraslajikasvijätteen vastaanottomäärä on voimassa olevaan lupaan nähden suurempaa, voi toimivaltainen viranomainen muutoksen jälkeen olla aluehallintovirasto. Aluehallintovirastot ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ovat tulevaisuudessa yhdistymässä valtakunnalliseksi Lupa- ja valvontavirastoksi.

Uusia loppukäsittely- ja hyötykäyttöalueiden luvanhakijoita voidaan ohjeistaa huomioimaan hakemuksessaan haitallista vieraslajikasvia sisältävä jäte erikseen ja hakemaan lupaa myös vieraslajikasvijätteen käsittelyyn.

4.2.2 Ympäristölupahakemus

Tämän ohjeen luvussa 5 esitettyjä toimintaohjeita voidaan hyödyntää hakemuksen laadinnassa.

Jätteenkäsittelijä esittää suunnitelman vieraslajikasvijätteen vastaanottamisen seurannasta, vieraslajikasvijätteen käsittelymenetelmistä, vieraslajikasvin itämisen seurannasta ja kasvien torjunnasta. Lisäksi tulee esittää etäisyys lähialueen herkkiin kohteisiin, kuten luonnonsuojelualueisiin ja muihin luonnontilaltaan herkkiin kohteisiin ja virtavesiin.

Nykyään vieraslajikasvijätteelle ei ole jäteluettelossa omaa jätenumeroa. Vieraslajikasvijätettä sisältävä maa-aines tai kasvijäte on nykyisellään sisällytetty muihin jätenumeroihin, kuten 17 05 rakentamisesta ja purkamisesta syntyvät maa-ainesjätteet, 20 02 puutarha- ja puisto- jätteet sekä 02 01 03 maataloudessa, puutarhataloudessa, vesiviljelyssä, metsätaloudessa, metsästyksessä ja kalastuksessa syntyvät kasvijätteet. Esimerkiksi maankaatopaikan lupahakemuksessa voidaan vieraslajikasvia sisältävä maa-ainesjäte ja ruoppausmassa esittää seuraavasti: "Pilaantumaton maa-aines (17 05 04) ja ruoppausmassa (17 05

¹ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74989/OH_2_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y

06), sis. kasviperäisiä vieraslajeja tai niiden siemeniä ja muita lisääntymiskykyisiä kasvinosia sisältävät maa-ainekset.”

4.2.3 Ympäristölupapäätös

Tämän ohjeen luvussa 5 esitettyjä toimintaohjeita voidaan hyödyntää päätöksen laadinnassa. Alla on esitetty esimerkkejä voimassa olevien ympäristölupapäätösten perusteluista.

- Vieraslajien lisääntymisosia sisältäville maa-aineksille tarvitaan valvottuja vastaanottopaikkoja, jotta haitalliset vieraslajit saadaan hävitettyä hallitusti eivätkä ne leviä muualle luontoon. Vieraslajikasveja sisältävät maa-ainekset luokitellaan pilaantumattomiksi maa-aineksiksi. (Esimerkki jätenimikkeestä)
- Haitallisia vieraslajikasveja sisältävien maa-ainesten ja vieraslajikasvijätteen epäasiallinen käsittely voi aiheuttaa riskin lajien leviämislle luontoon ja ympäristönsuojelulain mainitsemaa haittaa luonnolle ja sen toiminnoille (esim. jättipalsami, kurttureisuus), terveyshaittaa (esim. jättiputki), ympäristön yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymistä (esim. jättiputki, kurttureisuus), ympäristön yleisen viihtyisyyden vähentymistä tai vahinkoa tai haittaa omaisuudelle taikka sen käytölle (esim. kiinteistön arvon aleneminen). Velvoite torjua haitallinen vieraslajikasvi ja estää kaikkien vieraslajien leviäminen ympäristöön tulee myös vahvasti vieraslajilainsäädännön (esimerkiksi vieraslajilain 2 ja 11 §) kautta. Ympäristönsuojelulain (527/2014) 6 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista. Toiminnanharjoittajan on järjestettävä toimintansa niin, että ympäristön pilaantuminen voidaan ehkäistä ennakolta tai se on rajattava mahdollisimman vähäiseksi (7 §). Lain 16 §:n mukaan maahan ei saa jättää tai päästää jätettä tai muuta ainetta taikka eliöitä tai pieneliöitä siten, että seurauksena on sellainen maaperän laadun huononeminen, josta voi aiheutua mm. vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

- Haitallisia vieraslajikasveja on sekä EU:n vieraslajiluettelossa että kansallisessa vieraslajiluettelossa. Haitalliset vieraslajikasvit uhkaavat luonnon monimuotoisuutta.
- Vieraslajikasvijätettä sisältävän maa-aineksen vastaanottamisen ja sijoittamisen jälkeen toiminnanharjoittajan tulee tarkkailla sijoitus- ja käsittelyalueiden lisäksi myös alueen purku-uoman ympäristöä ja poistaa mahdolliset vieraslajikasvustot. Vieraslajikasvit voivat levitä valumavesien mukana ja aiheuttaa luonnonkasvillisuuden häviämistä sekä eroosiota ojien ja vesistöjen rannoilla.
- Vieraslajikasvien seuranta ja torjunta on oltava suunnitelmallista ja se on toteutettava säännöllisesti. Suunnitelma seurannan ja torjunnan toteuttamisesta on tarpeen, jotta seuranta ja torjunta toteutetaan tehokkaasti, ja valvonnan toteuttamiseksi.

5 Vastanotto ja käsittely loppukäsittely- ja hyötykäyttöalueilla

5.1 Vieraslajikasvijätettä sisältävä maa-ainesjäte

5.1.1 Alueiden suunnittelu

Asiaton pääsy alueelle tulee estää esimerkiksi puomilla.

Hakijan tulee ottaa huomioon täyttöalueen suunnittelussa alueen hoitettavuus. Täyttöaluetta, täyttöalueen ympäristöä ja hulevesirakenteiden ympäristöä (altaat ja uomat) tulee pystyä niittämään tehokkaasti toiminta-alueella.

Vieraslajikasvia sisältävän maa-aineksen käsittely- ja läjitysalueet esitetään asemapiirroksessa, täyttösuunnitelmassa tai toteumapiirroksessa. Näiden käsittelyalueet pidetään mahdollisuuksien mukaan erillään ”puhtaista” alueista.

Jo aluetta suunniteltaessa tulee huomioida, että vieraslajikasvia sisältävän maa-aineksen toiminta-alueelta poistuttaessa tulee renkaat, telaketjut ja kurakaaret puhdistaa huolellisesti vähintään harjaamalla.

Mahdollisen pesuveden käsittelyssä tulee varmistaa, että lisääntymiskykyisiä kasvinosia ei leviä ympäristöön.

Vieraslajikasvien itämisen seuranta ja torjuntatoimenpiteet esitetään kohteen tarkkailusuunnitelmassa tai vastaavassa.

5.1.2 Jätteen vastaanottoasiakirja

Jätteen haltijan on oltava selvillä jätteen alkuperästä, määrästä, lajista, laadusta ja muista jätehuollon järjestämiselle merkityksellisistä jätteen ominaisuuksista sekä jätteen ja jätehuollon ympäristö- ja terveysvaikutuksista ja tarvittaessa annettava näitä koskevat tiedot muille jätehuollon toimijoille (jätelaki 646/2011 12.2 §).

Vastaanottaja voi vaatia jätteen toimittajalta jätekuorman sisältämien vieraslajikasvien, niiden siementen ja muiden lisääntymiskykyisten kasvinosien nimeämistä vastaanottoasiakirjaan jätettä toimitettaessa.

Toimenpidesuositus

Siirtoasiakirjavaatimus

Jätteen siirtoasiakirjavaatimus ei nykyisellään koske vieraslajeja sisältäviä kasvi- tai maa-ainesjätteitä. Siirtoasiakirjavaatimus voisi edistää osaltaan vieraslajien kartoittamista maanrakennustöiden yhteydessä ja helpottaa seurantaan vastaanottopaikoissa.

Toteuttaja: Ympäristöministeriö

5.1.3 Vieraslajikasvijätteen sijoittaminen ja peittäminen

Vieraslajikasvia sisältävä maa-ainesjäte sijoitetaan mahdollisuuksien mukaan suoraan lopulliseen sijaintiinsa jätetäyttöön. Välivarastointia pyritään välttämään. Vieraslajikasvia sisältävät maa-ainekset pidetään erillään muista maa-aineksista koko käsittelyn ajan.

Kaatopaikkojen jätetäyttöön tai rakenteeseen hyväksytään sellaista jätettä, jonka orgaanisen aineksen pitoisuudesta johtuva orgaanisen hiilen kokonaismäärä (TOC) tai hehkutushäviö (LOI) on enintään kymmenen (10) prosenttia (Valtioneuvoston asetus kaatopaikoista 331/2013).

Kaatopaikka-asetusta ei sovelleta maankaatopaikoille. Maankaatopaikan ympäristöluvassa voidaan ottaa kantaa loppukäsiteltävän jätteen orgaanisen aineksen määrään.

Vieraslajikasvia sisältävä maa-aines välipeitetään mahdollisuuksien mukaan työpäivän päätteeksi esimerkiksi 0,2 metriä paksulla vieraslajikasvijätettä sisältämättömällä maa-aineskerroksella tai suojapeitteellä.

Lopullinen peittokerros tehdään viimeistään kasvukauden lopulla, vieraslajikasvijätteen täyttöalueen sulkemisen yhteydessä tai mikäli alueelle ei kasvukauden aikana enää sijoiteta ko. jätettä. Lopullinen peitto tehdään riittävällä peittokerroksella, esimerkiksi kahden (2) metrin paksuisella vieraslajikasvijätettä sisältämättömällä maa-aineskerroksella.

Toimenpidesuositus

Vieraslajikasvijätteen lisääminen kaatopaikka-asetuksen poikkeusluetteloon

Kaatopaikoista annetun valtioneuvoston asetuksen (331/2013, kaatopaikka-asetus) mukaan "Tavanomaisen jätteen kaatopaikan pintarakenteen tiivistyskerroksen alla olevaan jätetäyttöön tai rakenteeseen hyväksytään vain sellaista tavanomaista jätettä, jonka orgaanisen aineksen pitoisuudesta johtuva orgaanisen hiilen kokonaismäärä (TOC) tai hehkutushäviö (LOI) on enintään 10 prosenttia. Tämä vaatimus ei kuitenkaan koske seuraavia jätteitä: 2) pilaantunut maa-ainesjäte, pilaantunut ruoppausjäte, asbestijäte tai asbestia sisältävä rakennus- ja purkujäte, jos se sijoitetaan erillään muista jätteistä."

Tapauskohtaisesti voisi olla järkevää saada sijoittaa pieniä eriä orgaanista vieraslajikasvijätettä tai vieraslajikasvia sisältävää maa-ainesjätettä kaatopaikan jätetäyttöön. Vieraslajikasvijätteen lisäämistä kohdan 2) poikkeusluetteloon voisi olla syytä harkita.

Toteuttaja: Ympäristöministeriö

5.1.4 Itämisen seuranta

Tässä ohjeessa esitetään haitallisten vieraslajikasvien itämisen, versomisen ja leviämisen seuranta. Vieraslajikasvien tarkkailu tulee sisällyttää laitoksen ympäristövaikutusten tarkkailusuunnitelmaan. Jätteiden

käsittelylaitoksen ympäristövaikutusten seurannasta vastaa luvan haltija. Seurannan ja tarkkailun velvoitteet määritellään laitoksen ympäristöluvassa tai erikseen hyväksytyssä tarkkailusuunnitelmassa. Seuranta perustuu ympäristönsuojelulain (527/2014) 6 §:n selvilläolovelvollisuuteen. Toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista (*selvilläolovelvollisuus*). Lisäksi ympäristönsuojelulain 62 §:n mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset päästöjen ja toiminnan tarkkailusta sekä toiminnan vaikutusten ja toiminnan lopettamisen jälkeisen ympäristön tilan tarkkailusta. Tarvittaessa toiminnanharjoittajan vastuulla on hyödyntää ulkopuolista asiantuntijaa mm. suunnittelu- ja torjuntatyöhön sekä alueen vieraslajikasvien tunnistamiseen.

Haitallisten vieraslajikasvien itämistä, versomista ja leviämistä tulee seurata ja dokumentoida loppukäsittely- ja hyötykäyttöalueella vähintään kahdesti kasvukaudessa, mahdollisuuksien mukaan ensimmäisen kerran jo ennen kasvien siementen kypsymistä (kasvukauden etenemisestä riippuen yleensä Etelä-Suomessa kesäkuun alkupuoliskolla).

Luvanhaltija jatkaa seurantaa vieraslajikasvijätteen vastaanottotoiminnan loppumisen jälkeen. Jätekeskuksissa alueen sulkemisen yhteydessä täyttöalueelle rakennetaan tiivis pintarakenne ja vieraslajien kasvua tulee tarkkailla osana jälkitarkkailua. Maankaatopaikoille tiiviitä pintarakenteita ei tehdä.

Jätetäyttöalueen lisäksi vieraslajikasvien itämistä ja/tai versomista tulee seurata loppukäsittely- ja hyötykäyttöalueen lähiympäristössä, purku-uomien varsilla ja mahdollisella laskeutusaltaasta ruopatun lietteen sijoituspaikalla, ja tavatut kasvustot tulee hävittää. Tarkkailtavan alueen laajuus arvioidaan kohdekohtaisesti ympäristön herkkyyden ym. kohdetietojen perusteella ja niistä voi määrätä tarkemmin ympäristöluvassa.

5.1.5 Torjunta

Mikäli vieraslajikasvia havaitaan, järjestää luvanhaltija yksivuotisille lajeille niiton ja monivuotisille lajeille kitkennän juurineen, mikäli lajin

poistaminen kokonaan on kasvustojen koon kannalta realistista. Sekä niitto että kitkentä tehdään mahdollisuuksien mukaan ennen siementen kehittymistä. Ellei poistaminen kokonaan ole realistista, myös monivuotisia lajeja niitetään leviämisen estämiseksi. Mahdollisuuksien mukaan maa-ainesjätteen loppupeittokerrosta lisätään. Riittävän tiheä niitto voi pidemmän ajan kuluessa hävittää myös monivuotisia lajeja.

Niitto ja kitkentä tulee tehdä ajoissa, jotta hävitettävää kasvimassaa on vähän. Niittojäte kerätään talteen ja toimitetaan asianmukaiseen vastaanottopaikkaan. Löydösten jälkeen seurantaa ja niittoa tiennetään, havaitun lajin torjuntaohjeiden mukaan esimerkiksi kolmesti vuodessa tehtäväksi.

Torjunnassa suositellaan käytettäväksi ensisijaisesti mekaanisia torjuntamenetelmiä. Laajojen monivuotisten ja lähes yksilajisten esiintymien kohdalla, samoin erityisesti syrjäisillä ja vaikeasti saavutettavilla kohteilla kuten saaristoalueilla, voidaan käyttää myös ammattimaisesti ja huolellisesti kemiallisia torjuntamenetelmiä.

Lajikohtaiset torjuntaohjeet löytyvät vieraslajit.fi -sivuston lajikorteista. Esimerkiksi jättipalsami (*Impatiens glandulifera*) on yksivuotinen haitallinen vieraslajikasvi, jonka siemenet säilyvät maassa itämiskykyisenä joitakin vuosia. Se on mahdollista hävittää niittämällä, kitkemällä ja estämällä uusien siementen synty noin viidessä vuodessa. Komealupiini (*Lupinus polyphyllus*) on monivuotinen haitallinen vieraslajikasvi, jolla on lisäksi erittäin pitkään itämiskykyisenä säilyvät siemenet. Kasvustoja ei voi hävittää niittämällä, mutta estämällä uusien siementen kehittyminen estetään kasvuston leviäminen.

5.1.6 Kirjanpito

Toiminnanharjoittajan laatiman jätekirjanpidon tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot: jätteen toimittaja, jätteen laji, laatu, määrä, alkuperä, päivämäärä, käsittelytapa sekä kuljettaja. Vieraslajikasveista pidetään kirjaa mahdollisuuksien mukaan. Kirjanpidosta määrätään laitoksen ympäristöluvassa.

Haitallisia vieraslajikasveja sisältävän maa-aineksen sijoittamisalue dokumentoidaan, jotta vieraslajimaa-aineksen sijoituspaikka voidaan todentaa myöhemmin.

Seuranta- ja torjuntatoimenpiteet ajankohtineen dokumentoidaan esimerkiksi vuosiraporttiin.

5.2 Orgaaninen vieraslajikasvijäte

Mikäli kasvijäte sisältää tai epäillään sisältävän vieraslajikasvien lisääntymiskykyisiä kasvinosia (siemeniä tai kasvullisia leviämisosia), se käsitellään vieraslajikasvijätteenä. Sellainen vieraslajikasvijäte, joka ei sisällä lisääntymiskykyisiä kasvinosia, voidaan käsitellä tavanomaisena kasvijätteenä.

Vieraslajikasvijätekuormat on peitettävä kuljettamisen ajaksi leviämisen estämiseksi.

Vieraslajikasvijätteen käsittelyalueelta poistuttaessa tulee renkaat, telaketjut ja kurakaaret puhdistaa huolellisesti.

Vieraslajikasvijäte voidaan hyödyntää esimerkiksi kompostoimalla laitoksessa, biokaasun valmistuksessa (termofiilisessä prosessissa ja/tai riittävällä hygienisoinnilla, jotta vieraslajikasvien siemenet tuhoutuvat) ja lannoitteiden valmistuksessa (esim. tuhkana tai muuten varmistettava, että lopputuotteessa ei ole lisääntymiskykyisiä kasvinosia). Biokaasun valmistus (termofiilinen biokaasutus ja mädätteen hygienisointi) on suositeltava käsittelytapa, sillä vieraslajikasvit saadaan tuhottua luotettavasti, ja mädätysjäännöksen ravinteet ja biomassa voidaan ottaa talteen jatkoprosesseissa kuten kompostoinnissa. Vieraslajikasvijätettä voi myös polttaa ympäristöluvanvaraisessa jätteenpolttolaitoksessa. Käsittelylaitoksilta, joissa harjoitetaan jätteiden ammattimaista tai laitosmaista käsittelyä, edellytetään ympäristölupaa.

Vieraslajikasvijätteen suora kompostointi käsittelytapana edellyttää laitosmittakaavan toimintaa ja huolellista omavalvontaa, jotta komposti-prosessissa saavutetaan riittävä lämpötila ja käsittelyaika vieraslajikasvien siementen itämiskyvyn tuhoamiseksi. Kompostointilaitoksella vieraslajikasvijäte voidaan esimerkiksi kuivata kentällä, murskata tarpeen

mukaan ja aumakompostoida sellaisten seosaineiden kanssa, että kompostiprosessin lämpötila nousee. Elävät siemenet ja kasvinosat määritetään Ruokaviraston rikkakasvimääritystutkimuksella.

Mikäli vieraslajikasvijätettä käsitellään ulkotilassa, koskevat käsittelyaluetta samat seuranta- ja torjuntavaatimukset kuin maa-ainejätteen käsittelyalueilla.

6 Muita toimenpidesuosituksia

6.1 Ohje kaivumassojen hallintaan

Ohjetyössä saatujen kokemusten perusteella myös maa-ainesten kaivu- ja käsittelytoimintaan, joka ei vaadi ympäristölupaa, tarvitaan toimintaohjeita. Nykyisellään haitallisia vieraslajikasveja päätyy hallitsemattomasti maankaatopaikoille ja epävirallisiin läjityspaikkoihin, koska vieraslajeja ei vielä riittävästi huomioida maarakennustöiden suunnittelussa ja kasveja ei kartoiteta kaikilla maanrakennusalueilla. Lisäksi jätteen syntymistä täytyisi pyrkiä välttämään ja vieraslajikasvia sisältävän maa-aineksen hyötykäyttöä kaivupaikalla edistämään.

Tietoutta vieraslajeista, niiden tunnistamisesta, lisääntymiskykyisistä kasvinosista, itämiskykyisenä säilymisestä ja torjunnasta täytyisi saada lisää urakoitsijoille ja valvojille. Ratkaisuja voisivat olla esimerkiksi:

- vieraslajikasvien kartoittamisen vaatiminen kaikilla maanrakennustyöalueilla
- selkeiden ohjeiden laatiminen ja toimittaminen maanrakentajien tietoon
- vieraslajijätteen käsittelyn vastuuhenkilön nimeäminen työmailla

Toteuttaja: Kainuun ELY-keskus

6.2 Ohje maa-ainesjätteen ympäristöluvanvaraisille välivarastoalueille

Jätteen etusijajärjestyksen mukaisesti myös maa-ainesjätteen uudelleenkäyttöä ja kierrätystä tulisi edistää mahdollisuuksien mukaan. Välivarastoalueiden, kuten maa-ainespankkien kautta kierrätettävät maa-ainekset saattavat sisältää vieraslajikasvien lisääntymiskykyisiä osia vaikkei ko. maita tietoisesti kierrätettäisikään maa-ainespankkien kautta. Myös maa-ainesten hyötykäyttäjille olisi syytä laatia ohje maa-aineksesta itävien vieraslajikasvien varalta.

Toteuttaja: Kainuun ELY-keskus

6.3 Vieraslajikasvijäte-nimikkeen lisääminen jäteasetuksen jäteluetteloon

Olisi hyödyllistä, jos vieraslajeja sisältävät jätteet mainittaisiin myös jätelainsäädännössä esimerkiksi jäteasetuksen jäteluettelossa omalla LoW-koodilla (jätenimikkeellä), jolloin niiden hävittämistä olisi helpompi luvittaa, ohjeistaa ja valvoa asianmukaisesti, sekä kirjanpito niiden massamääristä helpottuisi.

Toteuttaja: Ympäristöministeriö

8.11.2024

Tämä liite on tiivistetty selvityksestä: *"FCG Finnish Consulting Group Oy 6.3.2024. Vieraslajipitoisen maa-aineksen vastaanoton tilanne Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa"*, ja sisältää suoria lainauksia.

1 Vieraslajilainsäädäntö

Haitallisista vieraslajeista aiheutuvia haittoja ja riskejä pyritään torjumaan lainsäädännön avulla. EU:n vieraslajiasetuksessa (1143/2014), joka tuli voimaan 1.1.2015, säädetään haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta.¹ EU:n vieraslajiasetuksen tavoitteena on vähentää vieraslajeista aiheutuvia vahinkoja luonnolle, yhteiskunnalle ja taloudelle sekä estää uusien haitallisten vieraslajien pääsy koko EU:n alueelle.² Asetuksen toimenpiteet kohdistetaan kaikkein haitallisimpiin vieraslajeihin. EU:n vieraslajiluettelo³ kuuluu tällä hetkellä 88 lajia, joista 47 on eläinlajeja ja 41 kasvilajia. Luettelon sisältämien lajien maahantuonti, myynti, kasvatusta, käyttö ja ympäristöön päästäminen on EU:ssa kielletty.

Kansallisessa vieraslajilaissa eli **vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetussa laissa (1709/2015)** säädetään siitä, miten EU:n vieraslajiasetus pannaan toimeen Suomessa. Lisäksi laissa säädetään kansallisesti merkittävistä haitallisista vieraslajeista, jotka eivät kuulu EU:n vieraslajiluettelo, mutta joita voidaan pitää haitallisina Suomen oloissa, sekä muiden vieraslajien torjunnasta, vaikka niitä ei ainakaan tällä hetkellä pidetä haitallisina vieraslajeina. Lain perustelut löytyvät hallituksen esityksestä HE 82/2015. Kansallisen vieraslajilain keskeinen säännös on, että vieraslajia ei saa pitää, kasvattaa, istuttaa, kylvää tai muulla tavalla käsitellä siten, että se voi päästä ympäristöön. Kiinteistön omistajalla, haltijalla sekä toimijalla on selkeä huolehtimisvelvollisuus.

Lakia täydentää kansallisen vieraslajiluettelon sisältävä **valtioneuvoston asetus vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta (704/2019)**. Asetusta on täydennetty (912/2023) päivittämällä vieraslajiluettelo.

Kansalliseen vieraslajiluettelo, kuuluvaa haitalliseksi säädettyä vieraslajia ei muun muassa saa kasvattaa, myydä tai markkinoida. Vieraslajin ympäristöön päästäminen on aina kielletty. Kansallisen vieraslajilain tarkoituksena on torjua vieraslajeista aiheutuvia vahinkoja alkuperäisille eläin- ja kasvilajeille. Kansallisessa vieraslajilaissa säädetään maanomistajien ja ammattimaisten toimijoiden vastuusta haitallisten vieraslajien torjunnasta.

Hallintasuunnitelmien avulla ohjataan haitallisten vieraslajien torjunta ensisijaisille torjunta-alueille, joissa lajeja torjutaan kustannustehokkailla torjuntakeinoilla. Kaikki

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennaltaehkäisemisestä ja hallinnasta [eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2014:317:FULL&from=FIhttp://bit.ly/1Nd4bi1]

² Komission täytäntöönpanoasetukset 2016 [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1141&from=EN]

³ EU:n vieraslajiluettelo [https://vieraslajit.fi/info/i-4340]

8.11.2024

suunnitelmat sisältävät lajikohtaisia torjuntatoimia sekä torjuntayhteistyöhön tarvittavia tahoja. Hallintasuunnitelmat on valmisteltu kaikille EU:n ja kansallisen vieraslahjittelun lajeille.

2 Ympäristölainsäädäntö

Vieraslahjien osalta keskeisiä säädöksiä ovat vieraslahjilain lisäksi jätelaki (646/2011), valtioneuvoston asetus jätteistä (978/2021), ympäristönsuojelulaki (527/2014), valtioneuvoston asetus ympäristönsuojelusta (713/2014) sekä valtioneuvoston asetus kaatopaikoista (331/2013).

Jätelain (646/2011) tarkoituksena on ehkäistä jätehuollosta ja jätteistä aiheutuva vaara ja haittaa ympäristölle ja terveydelle, vähentää jätteen määrää, haitallisuutta sekä edistää luonnonvarojen kestävä käyttöä. Lisäksi tarkoitus on varmistaa toimiva jätehuolto ja ehkäistä roskaantumista. Nykyisessä jätelainsäädännössä ei säädetä erikseen vieraslahjeista tai vieraslahjeja sisältävästä jätteestä.

Jätelainsäädännön etusijaperiaatteiden mukaisesti jätteiden kierrätys materiaalina on loppusijoitusta parempi vaihtoehto. Suomessa onkin pyritty käyttämään vieraslahjoja sisältävää maa-ainesta esimerkiksi maarakentamisessa, jos tarve ja mahdollisuudet tähän on tuotu esille jo tiesuunnitelmavaiheessa ja ELY-keskus on tätä puoltanut. Luonnonvarakeskuksen toimintamalliehdotuksen⁴ mukaan käyttö ympäristörakentamisessa tarvitsee kuitenkin ympäristöluvan, missä on määritelty maa-aineksen sijointutapa, seuranta paikan päällä sekä muun muassa kuljetuskaluston pesu. Saman raportin mukaan joissakin tapauksissa vieraslahjikasvioletta sisältävää maa-ainesta on voitu hyödyntää rakentamisessa myös maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaisella rakennusluvalla tai toimenpideluvalla. Uuden rakentamislain (751/2023) tullessa voimaan 1.1.2025 rakennuslupa ja toimenpidelupa korvataan rakentamisluvalla.

Haitallista vieraslahjikasvioletta sisältävien maa-ainesten vastaanotto kuuluu **ympäristönsuojelulain (527/2014)** soveltamisalan piiriin. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että toiminnanharjoittajilta edellytetään selvilläolovelvollisuutta ja vahingonvaurion rajoittamista. Maankaatopaikkatoiminta edellyttää ympäristölupaa. Toimivaltaisia ympäristölupaviranomaisia ovat valtion ympäristölupaviranomaisena toimiva aluehallintovirasto (AVI) tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. **Ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (713/2014)** 2 §:n 2 momentin 12 a kohdan perusteella kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee alle 50 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle mitoitettua maankaatopaikan ympäristöluvan. Ympäristöluvan valvonnasta vastaavat ELY-keskukset tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaiset sen mukaan, onko ympäristölupa valtion vai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen myöntämä. Lisäksi ELY-keskuksen tehtävä on vieraslahjilain 7 §:n mukaan valvoa vieraslahjilain ja EU:n vieraslahjasetuksen noudattamista, eli muun muassa hävittämi-

⁴ Huusela ym. 2021.

8.11.2024

seen liittyviä velvoitteita. Myös kunnilla on jätelain mukaan toissijainen vastuu jätteestä ja niiden on huolehdittava omassa jätehuoltojärjestelmässään tästä valmiudesta.

Kaatopaikka-asetuksen eli **kaatopaikoista annetun valtioneuvoston asetuksen (331/2013)** osalta on huomioitava, että se kieltää yli 10 % orgaanista ainesta sisältävän jätteen sijoittamisen kaatopaikalle. Kaatopaikka-asetusta ei sovelleta maankaatopaikoille.

Maankaatopaikkojen ympäristöluissa on kuitenkin mahdollista määritellä rajoituksia vastaanotettavan maan orgaanisen aineksen määrälle. Haasteena maankaatopaikkojen osalta on myös, että kuormalle ei tarvita siirtoasiakirjaa. Esimerkiksi pilaantunutta maata sisältävien kuormien osalta tällainen siirtoasiakirja tulee aina toimittaa. Pinnalle sijoitettavia maa-aineksia tulisi valvoa haitallisten vieraslajikasvilajien torjumiseksi.

Jos orgaanisen aineksen pitoisuus haitallista vieraslajikasvilajia sisältävässä maa-aineksessa on alle 10 %, maa-ainesta periaatteessa voitaisiin sijoittaa kaatopaikalle. Kaatopaikalle sijoitettava jäte tulee kuitenkin todeta kaatopaikkakelpoiseksi ennen vastaanottoa. Varastointi tulisi järjestää turvallisesti tutkimuksen ajaksi ilman vieraslajikasvilajin leviämiskä. riskiä.

